

[Antonsen.]

hverv. Vi mener, at det er rigtigt, at det således fastslås gennem kundgørelsen, at disse mennesker, som har et stort ansvar på deres kammeraters vegne, virkelig er sikret tid til at varetage deres hverv. Vi kan naturligvis også give tilslutning til det radikale venstres udvalgsmedlems opfordring til forsvarsministeren om med passende mellemrum at lade afholde talsmandskonferencer — en tanke, som jeg selv var inde på under første behandling af dette lovforslag.

De øvrige ændringsforslag kan vi ikke tilslutte os; her kan vi tilslutte os de bemærkninger, som udvalgets flertal har afgivet.

Forsvarsministeren (Victor Gram): Jeg vil gerne takke udvalget for saglig bearbejdelse af det foreliggende lovforslag. Det er naturligvis med særlig tilfredshed, jeg kan takke socialdemokratiet, venstre og det konservative folkeparti for den enstemmige tilslutning til de heri indeholdte synspunkter.

Jeg forstår så udmærket de bemærkninger, der er gjort fra det radikale venstres side og fra SF's side. Jeg har forstået, at de to partiers ordførere har fremført disse synspunkter ud fra ønsket om, skal vi sige en positiv vurdering af de spørgsmål, der foreligger her, og ud fra det synspunkt vil jeg gerne opfatte dem som udtryk for en saglig behandling af det foreliggende lovforslag.

Men jeg må måske gøre den bemærkning, at dette lovforslag kun er et led i en større helhed. Det er et led blandt mange andre foranstaltninger, som vi arbejder med i disse år, og som sigter mod på et langt bredere grundlag at skabe ændrede forudsætninger for forsvarrets indre, daglige tilværelse. Det gælder ikke bare klimaudvalgets almindelige og dybere gennemgang af alle de problemer, der har forbindelse med befalingsmandsuddannelsen og selve klimaet på arbejdspladsen; det gælder også nedsettelsen af det pædagogiske råd, og det gælder den virksomhed, som foregår inden for værnene, med særlig uddannelse af befalingsmændene med henblik på den udvikling, der er i gang. Som lovforslaget foreligger her, tager det sigte på sideordnet med bl. a. de ting, jeg nævnedes, at forsøge

at skabe en udvikling, som danner et bedre grundlag for samarbejdet fremover. Jeg hører nemlig ikke til dem, der tror på, at man blot i kraft af love og bestemmelser vedtaget her i folketinget eller kundgørelser udsendt fra forsvarsministeriet er i stand til at diktere et godt arbejdsklima ude på tjenestestederne. Det kan kun ske i kraft af, naturligvis, faste regler — men regler, der giver udviklingsmuligheder, giver bevægelsesfrihed og satser på det, der er det væsentlige: en forståelse af opgavens karakter og betydning. Det gøres ikke i kraft af lovregler eller straffetrusler af den ene eller den anden art. Det er ud fra dette synspunkt, jeg er helt i overensstemmelse med klimaudvalget, når jeg mener, at således som lovforslaget er bygget op — jeg havde nær sagt: pædagogisk bygget op — som et led i de øvrige foranstaltninger, der tager sigte på at udvikle grundlaget for den menneskelige tilværelse på arbejdspladsen inden for forsvarret, er det i sig selv afgørende for, hvilken værdi vi har mulighed for at få ud af dette arbejde.

Ud over disse mere principielle betragtninger vil jeg gerne gøre nogle bemærkninger til de af de mange enkeltting, som er kommet frem, der nødvendigvis kræver et svar. Jeg vil gerne først sige med hensyn til udlevering af love m. v. til talsmænd og øvrige, der er interesseret i det, at den ordning jo allerede praktiseres, at materiale udleveres til talsmændene, og det vil også ske fremover. Hvad angår uddeling i almindelighed af materiale til enhver, der måtte ønske det, er det vel egentlig kun et spørgsmål, hvor stort et omfang noget sådant vil kunne antage. Det må vi naturligvis se på. Jeg har sympati for, at så mange som muligt får lejlighed til at stifte bekendtskab med det materiale, der ligger til grund for deres tilstedeværelse på tjenestestedet. Jeg er altså sympatisk indstillet, men tør ikke på forhånd sige noget helt konkret om, hvor langt vi kan gå i så henseende.

Når det gælder om passende lokaler til talsmændene, er det allerede fastsat, at der på tjenestestederne skal anvises passende lokale til afholdelse af talsmandsmøder med valggruppen osv. Talsmændene har ret til at arrangere et sådant møde en gang om ugen, og det er naturligvis også rimeligt, at